

№ 11

16 მ ა რ ტ ი 1914 წ.

მიიღება ხელის მოწერა

წლიური ფასი

= 3 მან =

ყოველ კვირეული საზოგადო-ეკონომ

იური და სალიტერატურო შუხნალი

წელიწადი მისამე

ცალკე ნომერი 5 კაპ.

რედაქცია ღიაა 9—3 საათ.

მისამართი: თბილისი, Габаевский пер. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპოზიტის: თბილისი კლდე.

ს ა რ ჩ ე ვ ი:

1. ორი სანა.—ა—ისა.
2. ნ. ნიკოლაძის აზრი შედევნ. განვითარებაზე.—
3. „სსეთი ჩეულებების ხალხი“.—*—სა.
4. ქართველ კათოლიკეთს ტიბეტო-
- ნი.—ქართველ კათოლიკესი.
5. უმადურობა, უვიტობა, თუ ორივე ერთად?!—
- გარეშესი.
6. გასეთი „იმერეთი“.
7. „გასსოფლეთ და არ დაიფიქოთ“.—დ. ვაჩ-
- ნაძესი.
8. გაზ. „იმერეთი“ და ტერიტორიული საკითხი.
9. ჩემი სიმშობლო.—
- დ. კასრაძესი.
10. ზრესა.
11. უკანასკნელი აშბები.
12. მოწოდება.

მიიღება ხელის მოწერა 1914 წ.

ყოველ კვირეულ საზოგადო-ეკონომიურ

და სალიტერატურო შუხნალ

„კლდე“-ზედ.

ფ ა ს ი:	1 წლით.	3 მან.
	6 თვით.	2 მან.
	3 თვით.	1 მან.

ცალკე ნომერი ყველგან 5 კაპ.

ო რ ი ს ა ნ ა

შესაძლებელია თუ არა ამ ეპოქაში ჩვენში წმინდა ბურჟუაზიული პარტიის დაარსება? აი საკითხი, რომელსაც უტრიალებს ქართული პრესა. იმ დროს როცა გეგხეთმა „იმერეთმა“ თითქმის მთელი პროგრამა გამოაქვეყნა მომავალის პარტიისა, „სახალხო გაზეთი“ და ქუთათური „აზრი“ ამ საკითხს სხვანაირად უტყვიან, მათ არა სწამთ ასეთი რამ. რასაკვირველია ამ ორ უკანასკნელ გაზეთ შორის დიდი განსხვავებაა როცა „სახალხო გაზეთი“ ამბობს, რომ არა მწამს ჩვენმა „ზომიერებმა“ რამე უნარი გამოიჩინონ, ეს მარტოდენ ინტრიგაა. ყველაფერიდან სჩანს, რომ „სახალხო გაზეთს“ არამტოვ არა სწამს, არც უნდა ასეთი პარტიის დაარსება და არ უნდა კი იმიტომ, რომ თუ საქართველოში მართლა ახალი პარტია დაარსდა, ეს უპირველესად ფედერალისტების დაღუპვას მოასწავებს. ფედერალისტური პარტია საქართველოში ამ ეპოქაში ის ერთადერთი რუინაა, რომელზედაც უნდა აღმოცენდეს ახალი ორგანიზაცია ახალის კლასისა, რომელსაც ეს პარტია სიბნელეში, იდეურ რეაქციაში და რეტროგრადულ მდგომარეობაში ამყოფებდა. ფედერალისტური პარტია ამ ეპოქაში ერთადერთი რეაქციონური პარტიაა, რომელსაც სრულებით არ ესმის ახალი ვითარება.

სულ სხვაა გაზეთი „აზრი“, რომელიც თუმცა სკეპტიკურად უტყვიან წმინდა ბურჟუაზიულ პარტიის დაარსებას, მაგრამ თვითვე დაინტერესებული საზოგადოებრივ დიფერენციაციით: ამიტომ ძალაუვნებურად ისეთ პირობებში ვართ ჩაყენებულნი, როცა ანგარიში უნდა გაუწიოთ სწორედ დასელების სკეპტიციზმს და არავითარი ყურადღება არ მივაქციოთ ფედერალისტების ინტრიგას.

ვისაც დაკვირვების ნიჭი აქვს ის უსათუოდ მიხვდება, რომ ამ ეპოქაში ჩვენში იგივე ხდება, რაც მოხდა ამ ოციოდე წლის წინათ, როცა დასელები გამოვიდნენ ჩვენში. შინაარსის მხრივ ამ ორ ხანას შორის, რასაკვირველია, განსხვავებაა. მაშინ საქმე გვქონდა მარქსიზმთან, ეკონომიურ თეორიასთან, ეხლა საქმე გვაქვს ეკონომიურ პრაქტიკასთან. მაშინ ირავებოდა ჩვენი დემოკრატია, ეხლა ირავებოდა ჩვენი ბურჟუაზია. ეჭვი არ არის, დასელებმა დიდი მონაწილეობა მიიღეს არა მარტო დემოკრატიის იდეოლოგიის შექმნაში, არამედ ბურჟუაზიის გათვითცნობიერებაშიც. დასელებმა, რომლებმაც საშინე-

ლი სიმტკიცე და უნარი გამოიჩინეს შემდეგში თეორიაში, იმ თავითვე პრაქტიკული შროც გვიჩვენეს. ცხადია ისინი ქეშმარიტი სოციალისტები იყვნენ, აღმსარებელნი მარტოდენ პროლეტარიატის სოციალიზმისა მაგრამ მათ კარგად იცოდნენ, რომ სოციალიზმი თუ პროლეტარიატის რელიგია არის, იმავ დროს, ყველა ღარიბთა ფილოსოფიაც იყო. ცოტა იყო მაშინ პროლეტარიატი ჩვენში, მაგრამ სამაგიეროდ მათ წინ იყო ღარიბი საქართველო, საქართველო ყოველს უფლებას მოკლებული, ეკონომიურად სრული არარაობა და აი, ასეთ უმწეო ქვეყანაში მათ დაიწყეს ისეთ თეორიის ქადაგება, რომელიც ამბობდა: ეკონომიური განვითარების კანონები ყველგან ერთია, მაშასადამე საქართველოც უნდა გახდეს ოდესმე კაპიტალისტური ქვეყანა. მომავალი ისტორია ჩვენის ქვეყნისა ოდესმე იტყვის, რომ ასეთ ქადაგებაში პროგრესისა და აღორძინების იდეის გარდა, დიდი პატრიოტიზმიც ილა, რადგანაც რა არის თუ არ პატრიოტიზმი ღარიბსა და უმწეო ერს ჩაპბერო სული უკეთისის იმედისა. იყო თუ არა მთელი თეორია თავიდან ბოლომდის მართალი და სწორი? ამას ჩვენთვის მნიშვნელობა არა აქვს. ამას მარტოდენ თვით და სელებსთვის აქვს მნიშვნელობა, მაგრამ მათი თეორიის ის ნაწილი, რომელიც მომავალ ქართველ ბურჟუაზიას ეხებოდა, ჩვენთვის ფრიალ საინტერესოა.

ჩვენ არ ვიცით, არიან თუ არა ჩვენ თანამედროვე დასელები შორის რევიზიონისტები, უფრო ნაკლებ ვიცით, იყვნენ თუ არა ამ ოცი წლის წინანდ, მაგრამ ბერნშტეინის სიტყვები „Bewegung ist alles, das Endziel nichts!“ მათ საუკეთესოდ ჰქონდათ შეგნებული, და მათაც შეჰქმნეს მოძრაობა! მართალია, ამ მოძრაობაში ბევრი რამ იყო მარტოდენ თეორიის ნაკარნახევი რომელსაც პრაქტიკა არ იწვევდა, მართალია, ქართველი სოციალ-დემოკრატიის ბრძოლა ხშირად პროუნსიაიმენტოს უფრო ჰგავდა, ვიდრე ბრძოლას, რომ უფრო მეტ აქტივობისკენ გამოეწვია ძველი საქართველო, მაგრამ დასელების დეაწლი ქართველ ერის პროგრესისა და აღორძინების საქმეში სწორედ ეს ნამეტანობა იყო როგორც ბრძოლის მიზანთა, აგრედვე ბრძოლის საშუალებათა.

მას უკან კარგა ხანმა გაიარა და, ვფიქრობთ, დადგა ის დრო, როცა ქართველი ბურჟუაზია პოლიტიკურ ასპარესზედ გამოიდის. შეჰქმნის ეს ბურჟუაზია წმინდა ბურჟუაზიულ პარტიას, თუ არა,

არ, საკითხი, რომელიც იბადება ყველაზედ პირველ. იქმნება მისი გამოსვლა დამოუკიდებელი, თუ იგი განიცდის გავლენას სხვა კლასებისას? უნდა გამოვტყდეთ, რომ პირველ ხანებში პარტიულ სიწმინდებზედ ლაპარაკი მხოლოდ კეთილი სურვილი იქმნება. ჩვენის აზრით, პირველ ხანებში ქართულ ბურჟუაზიულ პარტიასაც იგივე დემათება, რაც დემათება ქართველ პროლეტარიატის პარტიას. როგორც სოციალ-დემოკრატია ვერ ასცდა გლეხების გავლენას, ისე ქართველი ბურჟუაზია ვერ ასცდება პირველში თავად-აზნაურულ გავლენას. და ეს იქმნება ისეთივე გადახრა „სხვისკენ“, როგორც პროლეტარიატის პარტიის გლეხობამდე „დაქვეითება“. როგორც მაშინ, ამ თხუთმეტი წლის წინად და ეხლაც გლეხობა წარმოადგენდა დასელებებისთვის ხალხის უმრავლესობას, ისე ეხლა ქართულ ბურჟუაზიულ პარტიისთვის თავად-აზნაურობა ის დიდი უმრავლესობა იქმნება, რომელიც არსებითად მოკლებული არ არის ბურჟუაზიულ ინტერესებს. როგორც თანამედროვე ცხოვრებამ პროლეტარიატს ის თვი-

სება შესძინა, რომ გლეხობაზედ დიდ გავლენას ახდენს, არც ბურჟუაზია უნდა იყოს მოკლებული იმ თვისებას, რომ რეაქციონურ თავად-აზნაურობას ბევრი რამ შეუტევლოს. ამ რიგად, საკითხი თავად-აზნაურობის გავლენისა მომავალ ბურჟუაზიულ პარტიაზედ პრინციპიალური საკითხი არ არის, და არც თუ ეს გავლენა იქმნება ხანგრძლივი. იგი მხოლოდ ერთგვარი ისტორიული აუცილებლობაა, დამკვიდრებული იმ სოციალურ თეორიაზედ, რომ არსებითად კლასები კი არ ილუბებიან, არამედ ერთ მეორეში გადადიან, ითქვეფებიან და ამიტომ მათ ორგანიულ დაშორებაზედ და გათიშვაზედ კი არ უნდა იყოს ლაპარაკი, არამედ სწორედ გათქვეფაზედ, მათს ერთმანეთში შერევაზედ. ვინ გაიმარჯვებს ამ შერევაში, ბურჟუაზია, თუ თავად-აზნაურობა? რასაკვირველია, ის, ვინც უფრო ახალგაზრდაა, ვინც მეტ სოციალურ ენერჯის პატრონია. ასეთი კი — ბურჟუაზია არის.

ა—ი.

ნ. ნიკოლაძის აზრი მეღვინეობის განვითარებაზე *)

(მისის ინიციატივით მეღვინეთა საზოგადოების წესდების დამტკიცების გამო).

ქუთაისის გუბერნიაში არც ერთი არაი მეურნეობისა არ განიცდის ისეთ ცუდ მდგომარეობას, როგორსაც მეღვინეობა. მეღვინეობა ჩვენში მომდინარეობს თითქმის ნოეს დროიდან და მას მშრომელთა ცხოვრებაში თვალსაჩინო ადგილი ეკავა ყოველთვის და ახლაც უკავია.

ოფიციალურ ცნობებით, 1909 წელს ვენახით მოშენებული მამულის რაოდენობა უდრიდა 20,314 დესეტინას, ¹⁾ ყურძნის მოსავლისა — 3,178,404 ფუტის, ხოლო თვით ღვინოსი — 2,469,540 ვედროს, და გამოხდილი სპირტისა კი — 944,333 გრადუსს. წინანდელ წლების ცნობები გვიჩვენებენ, რომ 1906 წელს ყურძნის მოსავალი უდრიდა 3,355,840 ფ. ²⁾ 1907 წ. — 4,426,604 ფ. ³⁾ და 1908 წ. — 4,015,841 ფ. ⁴⁾

რა თქმა უნდა, აღნიშნულ ცნობებში სადგებოთ კიდევ როდი გამოიხატება ყველაფერი, მაგრამ აქედანაც აშკარა ხდება, რომ როგორც ვენახით მოშენებული მამულისა, ისე ყურძნის მოსავლით, ჩვენს გუბერნიას მეორე ადგილი უკავია მთელს იმპერიაში.

მეორე ოფიციალური წყაროს ცნობებით მეურნეობის როლი ჩვენს თვალში კიდევ უფრო მნიშვნელოვან ხასიათსა ღებულობს: ჩვენს გუბერნიაში 70,260 მეღვინეა, მაშინ როცა თბილისის გუბერნიაში საცა ვენახს ქვეშ დაკავებულია იმდენივე მამული, რამდენიც ჩვენს მხარეში — მათი თი რიცხვი გაცილებით ნაკლებია — 42,807.

ცხადია, ჩვენებურ მეურნისგან, რომლის განკარგულებაშია საშუალოთ მხოლოდ დესეტინის ერთ მესამედზე ნაკლები სავენახე მამული, — არ

¹⁾ იხ. „Обз. Кут. губ. за 1909 г.“ გვ. 22—23. ²⁾ „Обз 1906 г.“ გვ. 19; ³⁾ „Обз. 1907 г.“ გვ. 20; ⁴⁾ „Обз. 1908 г.“ გვ. 29.

*) მის მიერ შედგენილი მოხსენებიდან: „Объяснительная записка къ проекту устава „Кутаискаго винодельнаго Общества“.

რედ.

მოთხოვება, რომ მან: კარგი ხარისხის ყურძენი მოიყვანოს, ღვინოც კარგი დააყენოს და მასთან, თანამედროვე ტექნიკითაც ისარგებლოს და მოაწყოს როგორც რიგია და წესი, კარგი ღვინოს, გაკეთებისა, მისი დაძველება — შენახვისა და გადატანის საქმე, — რომ მისი ნაწარმოები კარგ ფასში გასაღდეს იქ სადაც იმაზე დიდი მოთხოვნაა.

გამოცდილება ამტკიცებს; რომ მოწინავე ქვეყნებშიც კი შეუძლებელია მეღვინეობის კარგად დაყენება კერძო მეღვინეთაგან, თუ მათს განკარგულებაში არაა ფართე სავენახე მამული და, მასთან, საკმაოდ დიდი, კაპიტალი ან კრედიტი. წვრილი მეღვინესთვის კი შესაძლოა მარტოდ მარტო ყურძნის მოყვანა და მისი ან მისგან დაყენებული ღვინოს დაუყონებლივი გაყიდვა.

ყურძნის წვევისაგან ისეთი ღვინოს მისაღებათ, რომელიც აიტანს შენახვასა და გადატანას, საჭიროა, რომ ეს წვენი შენახულ-დაძველებულ იქნას არა ნაკლებ სამის წლისა, ისეთ სარდაფს ანუ მარანში, სადაც ზაფხულ-ზამთრობით ჰაერის სითბო არ უნდა სცილდებოდეს — არც ზევით და არც ქვევით — რეომიურის 10—12 გრადუსს.

ასეთი სარდაფის გამართვა კი ძვირათ ჯდება — რა გინდ პატარა არ უნდა იყოს იგი, მისთვის საჭიროა მაინც რამდენიმე ათი ათასი მანეთი. ეს კი მოსახერხებელია მდიდრისათვის, და არა ისეთი ტიპის მეურნესათვის, რანაირებთანაც ჩვენ გვაქვს საქმე ქუთაისის გუბერნიაში.

ქუთაისის გუბერნიაში ძლიერ იშვიათია მსხვილი მიწათმფლობელობა და მევენახეობა. ამიტომაც არის, რომ ჩვენში მეღვინეობის განვითარება დღესაც პირველ-ყოფილ სტადიას განიცდის. და ეს ასე იქნება მანამდე, სანამ არ დააჩსდება ჩვენში ისეთი ორგანიზაცია, რომელიც შეაკავშირებს ჩვენს მეურნეთ ამა თუ იმ სახით და შეიქმნის მათგან ისეთს ძალას, რამელსაც მსხვილი მიწათმფლობელობაც კი ვერ აჯობებს. მაშინ და მხოლოდ მაშინ იქნება შესაძლო, რომ ჩვენი ყურძნის წვევისგან ნამდვილი ღვინო დადგეს და იგი ყველგან ფასობდეს და მწარმოებლის შრომას ყოველთვის ამართლებდეს.

ამიტომ, რომ ჯერ ასეთი ორგანიზაცია ანუ საზოგადოება არ არსებობს, დღეს როგორც ზემო აღნიშნული აფიციალური წყაროები ამტკიცებენ, ჩვენი მევენახე ღებულობს ფუთ ღვინოზე 80 კ. 2 მანეთამდე უმეტესად ახალი ღვინო იყიდება 1 მანეთიდან 1 მ. 50 კ. ფუთი, და თუ მისი გაყიდვა არ მოხერხდა პირველ თვეებში, ათობამდე, აპრილ-მაისამდე, — იგი მუყავდება და ფუჭდება. შორს გასაგზავნათ ასეთი ღვინო არ ვარკა, თუ მასში არ გაერია სპირტი, ასეთ პირობებში ღვინოს შენახვა-

დაძველებაზე, მით უფრო რამდენიმე წლის განმავლობაში, ლაბარაკიც მეტია.

რუსეთის ყველა სხვა კუთხეებთან შედარებით, სახარბილო მდგომარეობა ჩვენი ქვეყნისა ჯერ კიდევ არ არის გამოკვეყნებული და ეს იმიტომ რომ დღემდე მევენახეობა-მეღვინეობას ჯერ კიდევ არ შეხებია მსხვილ მრეწველთა ხელი, რამაც ფენზე დააყენა და საუცხოვოთ განავითარა მეურნეობის ეს დარგი არამეტოუ მარტო საფრანგეთსა და იტალიაში, არამედ ყირიმისა და კახეთის საუფლოსწულო მამულშიც.

მევენახეობისთვის საუცხოვო პირობებით ბუნებას უხვად დაუჯილდოვებია ჩვენი მხარე: მზის სხივთა სიუხვე, ზღვასთან სიახლოვე და სხვა გეოგრაფიული და ბუნებრივი პირობებით ჩვენი ქვეყანა არ ჩამოურჩება არც ერთ რუსეთის მხარეს და თვით საფრანგეთსაც, ყირონდოს მიდამოთა გამოკლებით (ბორდო-ლაფიტიდან ვიდრე გრავის ყურამდე)...

სარდაფის გაკეთება, მისი მორთვა გაუმჯობესებული იარაღებითა და საუკეთესო ქურჭლებით, გადასახამი და გადასაგზავნი მოწყობილობები, საცივადო განყოფილებანი, საცდელი ლაბორატორიები და სხვ., აი რაებია საჭირო ჩვენში მეღვინეობის განსავითარებლად, საჭიროა ამისათვის დიდი ხარჯების გაწევა. შეუძლებელია ჩვენებურ ღვინოსთვის ფართე ბაზრის მოპოება და მისი გაყიდვა ხელსაყრელ ფასებში მანამდე, სანამ ჩვენი მეღვინეობის საქმე არ დაეყრდნობა მეცნიერულ საფუძვლებზე, რომ ისეთის ნდობით მოეპყრას მას მხმარებელი, როგორც საფრანგეთისა ანუ რეინის ცნობილი მარკების ღვინოს.

ამის გაკეთება კი წვრილი მიწათმფლობელობის მხარეში შეუძლებელია ვინიფიკაციის კოლექტიურ ფორმის გარეშე, მხოლოდ და მხოლოდ ასეთის კოლექტიურის ძალითაა შესაძლო ჩვენში რკინა-ბეტონით გარსშემორტყმული მინის რეზერვარების დადგმა და მათის საშუალებითა და დახელოვნებულ სპეციალისტების ხელმძღვანელობით კარგი ღვინოს დაყენება და მისი შენახვა-დაძველება შესაფერ სარდაფებში. უიპისოდ შეუძლებელია ღვინოს საიმედო საქონლად ქცევა, რომ მან გადაიტანოს შენახვა და შორეულ ქვეყნებს გადაგზავნა...

რალა ვავაგრაძემოთ: ნათქვამიდანაც ცხადია, რომ მეღვინეობის განსავითარებლად აუცილებელი საჭიროა მეღვინეთა საზოგადოების დაარსება...

სამი წლის განმავლობაში ასეთ სარდაფში ფუთი ღვინოს შენახვა (წლიურად 40 ათას მანეთიან გასავალით) დაჯდება არა უმეტეს 46 კაპ.; ძირითად თანხაზე წლიური 7 პროცენტისა პროცენტიდან თითო ფუთ ღვინოს მოუწევს 33 კ., ბოლოს, თითო ფუთზე გაცემულ ორ-ორ მანეთის პროცენ-

ტები და პროცენტების პროცენტები შეადგენენ 35 კაპ.

ამნაირათ, ფუთი ღვინის დაძველება დაჯდება სულ 1 მ. და 14 კ., მივუმატოთ პირვანდელი სესხის სახით მისაცემი თუნდ 2 მანეთი და ჩვენ მივიღებთ საუკეთესო ხარისხის ღვინოს ძირითად ღირებულებას: ფუთზე 3 მანეთზე ცოტა მეტს ან ბოთლზე 16 კაპიკს.

რამდენიც არ უნდა დავაყენოთ ასეთი ღვინო, მას ყველგან სიამოვნებით გაასაღებენ 50—40 კ., მაგრამ ჩვენ რო 25 კ. ვიანგარიშოთ, მაინც დავირჩინებთ ბოთლზე 9 კ. ან ვედროზე 9 აბაზს...

და აი სწორეთ აქ იმარხება ეკონომიური ძარღვი კოლექტიური ვინიფიკაციისა: კარგი ღვინოს დაყენება, მასზე სავარანტო აპერაციების შემოღება, ჩვენებური ყურძნის წვენებიდან საიმედო საქონლის მიღება და მისთვის ხელსაყრელი ბაზრების მოპოვება დიდათ შეუწყობს ხელს ჩვენის სოფლის კულტურულ-ეკონომიურ აღორძინებას.

ნამდვილი წყაროებიდან ამოკრეფილი ცნობებით, საქირო სარდაფისა ანუ მარნის აშენება ქუთაისში და მისი-მორთვა გაუმჯობესებული იარაღებითა და ქურქელით დაჯდება—ქუთაისში 2 დესეტინა, ხოლო ყვირილაში საწყობისთვის საქიროათი დესეტინა მიწით—400,000 მანეთი. საწარმოვო თანხათ სამი წლის განმავლობაში საქიროა 100,000 მანეთი. მობარებულ ღვინოზე სესხის გაცემის მთელი აპერაცია დაემყარება სავარანტო სისტემაზე, რომლის საშუალებით ღვინოს პატრონისთვის სესხის მისაცემათ არაა საქირო საკუთარი თანხის შედგენა, სესხს ბანკები იძლევიან, თანახმად საქონლის საწყობების შესახებ არსებულ კანონებისა).

ასეთის წესით საზოგადოებისათვის სავსებით საკმაოა 500,000 მანეთი. რომელ თანხიდანაც საზოგადოთ ირიცხება ერთი მეხუთედი, ხოლო ოთხი მეხუთედი, ე. ი. 400,000 მან., შენდება სარდაფი, რომელიც უზრუნველყოფს ბანკებიდან 300,000 ფუთ ღვინოსთვის სავარანტო თანხის მიღებას.

უმთავრეს სარდაფის აშენება განზრახულია ქუთაისში—იმერეთისა, რაჭა-ლეჩხუმისა და გურია-სამეგრელოს ბუნებრივ ცენტრში.

მაგრამ საზოგადოების დანიშნულება როდი განისაზღვრება მარტო სარდაფის აშენებითა, კარგი ხარისხის ღვინის დაყენებითა და მისთვის ბაზრის მოპოვებით. მისი განზრახვაა აგრეთვე მევენახეთათვის საქირო იარაღებისა, მიწის მინერალური სასუქისა და სხვა მიწოდება, რასაც, რა თქმა უნდა, დიდი მნიშვნელობა ექნება ჩვენში სამეურნეო კულტურის აღორძინებაში.

მარგანეცის წასაღებათ საზღვარ-გარეთიდან ორთქლის გემები ცარიელი მოდიან ფოთს და აი

ამ გემებით მეოთხედ ფრახტად შესაძლოა მოტანასეთი საუცხოვო ხარისხის სასუქისა, რომელსაც ეწოდება ტომასის ფქვილი და რომლის გამოყენება ჩვენში დიდათ წასწევს წინ მეურნეობის ინტეფიკაციას, პატარა მამულიდან დიდი მოსავლის მიღებას, რაც დაუფასებელია ყოველ წვირილ მეურნეობის ქვეყნისთვის საზოგადოთ და განსაკუთრებით ჩვენი გუბერნიისთვის.

დანარჩენ საკითხებზე პასუხს იძლევა თვით წესდება.

ვიმედოვნებთ, რომ საზოგადოების აქციათა უმეტეს ნაწილს დანიშნულბენ ისევე ადგილობრივი მეურნე-მევენახენი. მიღებულია სოფლის მცხოვრებთა წინადადება იმის შესახებ, რომ ამ საქმეს მოექცეს სასურსათო თანხა და მით უზრუნველ-ყოფილიქნეს მასში თვით მწარმოებლების მონაწილეობა. მაგრამ ამაზე იმედების დამყარება არა საიმედოა და ამიტომ დანარჩენი ნაწილი აქციებისა უნდა განაწილდეს პეტერბურგში, იმ საკრედიტო დაწესებულებათა კლიენტებს შორის, რომელნიც სავარანტო სესხს იძლევიან.

გაზ. „კოოპერაცია“.

„ასეთი ჩვეულების ხალხი“

ამასწინად ბ. არ. ჯ—შვილმა ჩვენს ჟურნალში მოთავსებულ ბატონ ტყვიას „მიწის საკითხის“ შესახებ მკაცრი წერილი დაბეჭდა და „კლდის“ თანამშრომლებს საზოგადოთ „ბედოვლათი მეცნიერები“ უწოდა. ამასთანავე არ. ჯ—შვილმა ის აზრი გამოსთქვა, რომ პუბლიცისტის წერილი მუდამ მეცნიერულად უნდა იყოს დასაბუთებულიო.

როგორ უპასუხა ამაზე ბ. ტყვიამ გაზეთ „იმერეთში“—თქვენ გსურთ მე, პუბლიცისტს, პირში ლაგამი ამომდოთ და არაფერი მათქმევინოთ, ვიდრე მეცნიერულად არ დავასაბუთებ ჩემს დებულებასო?

გვინდა და რა ვქნათ! სხვანაირად არ შეგვიძლიან, ასეთი ჩვეულების ხალხი გახლავართ!“ უპასუხა ბ. არ. ჯ—შვილმა.

ამ იმპერატიულ მოთხოვნის შემდეგ უნდა ვიფიქროთ, რომ თვით ბ. არ. ჯ—შვილი ან თავით-ფეხამდე მეცნიერია, ან მეცნიერულად მაინც იცის წერა.

უნდა ვიფიქროთ, რომ ყოველი მისი ნაწერი მეცნიერული მხილებაა და არც ერთხელ არ უცუღლუტნია.

ასე კი არის? ამასწინად „სახალხო გაზეთმა“ გამოაცხადა, გამოვიდა პოლონელ ნაციონალისტის იანკოვსკის წიგნი „პოლონელი ხალხი და მისი სამშობლო“, რომელშიაც პოლო-

ნელი ხალხის შეხედულება მოყვანილი ტერიტორიის საკითხზე.

ამასთანავე მოყვანილი იყო პატარა ციტატა ამ წიგნიდან.

თანახმად ამ ციტატისა გამოდიოდა, რომ პოლონელები წინააღმდეგნი ყოფილან „ისტორიულ პოლონეთის“ საზღვრებისა.

ასეთი ახსნა-განმარტება იანკოვსკის წიგნისა „სახალხო გაზეთის“ მიერ ისეთ არაჩვეულებრივად მოგვეჩვენა, რომ მოვისურვეთ ჩვენც წაგვეკითხა იანკოვსკის „პოლონელი ხალხი და მისი სამშობლო“.

სამწუხაროდ არც ერთ წიგნის მალაზიაში ეს წიგნი არ აღმოჩნდა, და ყველგან გვითხრეს, რომ წიგნი გამოვდა, მაგრამ თბილისში არ მოსულა გასასყიდადო.

ძალა-უნებურად დაგვებადა აზრი, საიდან ამოიკითხა „სახალხო გაზეთმა“ იანკოვსკის ციტატა?

შეიძლებოდა გვეფიქრა კიდევ ერთი რამ, რომ რედაქციას პირდაპირ ავტორისაგან მოუვიდა წიგნი. თუ რედაქციას მართლა ჰქონდა ეს წიგნი, მაშინ ჩვენთვის ფრიად საინტერესო იყო „სახალხო გაზეთის“ უფრო მეტი ამონაწერი მოეყვანა იმ წიგნიდან, რადგანაც ტერიტორიის საკითხი პოლონეთში იმავე პირობებში იმყოფება, როგორც საქართველოში და აშკარაა პოლონელების პრაქტიკული დასკვნა ამ საკითხში ჩვენთვის ინტერესს მოკლებული არ უნდა ყოფილიყო.

რომ ასეთ კამათში გამოგვეწვია „სახალხო გაზეთი“, ჩვენ შემდეგი დავწერეთ ერთ წარსულ წერილში.

„ჩვენ იმაშიც ეჭვი შეგვაქვს, რომ „სახალხო გაზეთის“ წაეკითხოს „პოლონელ ნაციონალისტ“ იანკოვსკის წიგნი „პოლონელი და მისი სამშობლო“. ჩვენ ვფიქრობთ რომ გაზეთმა მხოლოდ რეცენზია წაიკითხა ამ წიგნის შესახებ რომელსავე სატახტო გაზეთში და ის გადმობეჭდა“.

როგორც მკითხველი დაინახავს ამ ამონაწერში ცოტაოდენი ბრალდებაც არის და თუ „სახალხო გაზეთმა“ არ მოისურვა ჩვენი ცნობის მოყვარეობის დაკმაყოფილება იანკოვსკის წიგნის შინაარსის გაცნობით, თუ ეს მეტ ბარჯად მიიჩნია, თავი მაინც უნდა ემართლებინა, რადგანაც აშკარა ცუდლუტობაზედ მიუთითეთ, ისეთ ცუდლუტობაზედ,

რომელიც არც ერთ პუბლიცისტისთვის და არც ერთ რედაქციისთვის საკადრისი არ არის.

მაგრამ გაიარა მთელმა კვირამ და „სახალხო გაზეთმა“ ხმა არ ამოიღო.

რაკი ასეა, რაკი გაზეთმა ჩვენი ბრალდება არ უარჰყო, ჩვენ უფლება გვაქვს უფრო მეტის სიბეჯითით ვსთქვათ, რომ „სახალხო გაზეთის“ იანკოვსკის წიგნი არ წაუკითხავს, მაგრამ მის შინაარსზედ ლაპარაკობს და დასკვნა გამოჰყავს, მეტადრე ისეთ საკითხის შესახებ, რომელზედაც მთელ ქართულ პრესაში კამათი სწარმოებს.

რა არის ეს, მეცნიერება, თუ ცუდლუტობა?

ნუ თუ ამის შემდეგ ბ. არ. ჯ—შვილებს ნება აქვთ სხვის ბედოვლაობაზედ ილაპარაკონ, სხვას მეცნიერება დაუწუნონ!

დასკვნა ერთია—

თუ ბ. არ. ჯ—შვილს ისეთი წიგნის დამოწმება შესძლება, რომელიც თვალთაც არ უნახავს, რალა უნდა იყოს მისი მეცნიერება.

მაშ რალა უფლებით ეკამათება ეს მეცნიერი პუბლიცისტი ბნ ტყვისა?

ქათამი წყალს დალევს და ღმერთს შეხედავსო!

*
**

ქართველ კათოლიკეთა ტიბიკონი

უკანასკნელ დროს ქართველ კათოლიკეთა წრეებში ბევრს ლაპარაკობენ ერთს უცნაურ მოვლენაზედ. როგორც ვიცით, ქართველ კათოლიკებს აკრძალული აქვთ მთავრობისაგან ქართული ენის ხმარება წირვის დროს, და ამიტომ ბევრი კათოლიკე იძულებული იყო სომეხ-კათოლიკეთა რიცხვში ჩაწერილიყო.

ეს ეროვნული დევნა აქამდის მარტო გაბატონებულ ერისაგან სწარმოებდა, და უკანასკნელ დროს ამავე გზას ადგებიან სომხებიც, რომელნიც ადგილობრივ და რომის პაპთანაც პროპაგანდას სწევენ, რომ ქართველი კათოლიკენი არც არსებობენო და თუნდაც არსებობდნენ, არას გზით ნება არ უნდა მიეცეთ მათ ქართულად წირვისაო. ამას იმით ასაბუთებენ, რომ ასეთი ნების დართვა პაპისაგან, კონფლიქტს გამოიწვევს რუსეთის მთავრობასთანაო,

რომელიც წინააღმდეგია ქართველ კათოლიკეებსა, ამას არა სჯერდებიან და პირდაპირ მუქარასაც არ ერიდებიან: თუ ქართველ კათოლიკეთ ნება მიეცით ქართული წირვა-ლოცვისა, აუცილებლად სსხლი დაიღვრებაო (?) და მესამეც: თვით ქართველ კათოლიკეებს აშინებენ: თუ ქართულად დაიწყეთ წირვა-ლოცვა—ყველას გაგამართლ-მადიდებლბებნო.

ესეთი ხრიკებით ეძებენ გასავალს არა მარტო თვით საქართველოში, არამედ რომის პაპთანაც, საცა ჰყავთ საკუთარი აგენტები. ჩვენ, ქართველი კათოლიკენი, დიდი ხანია ვიტანჯებით ამ აუტანელ მდგომარეობით და პატრონი არა გვყავს მოქომაგე, მაგრამ დღეს, როცა რომის პაპთან აღძრულია ეს საკითხი, ყველამ უნდა ავიმადლოთ ხმა და მოვითხოვოთ სპარტალი, რადგან არც ერთს ადამიანს, თუ კი იგი ქეშმარიტად ღვთის მოსაყვია, არ შეუძლიან უსხო ენახედ ლოცვა. ჩვენი მოთხოვნებიცაა აღდგენა ქართულის ტიბიკონისა და, ღვთის მეოხებით, იქნება კიდევ მივალწიოთ ამას.

ქართველი კათოლიკე

**უმაღურობა, უვიცობა,
თუ ორივე ერთად?!**

(წერალი ფოთიდასი)

„ვამ რა კარგი საჩინო, რა ავად მიგიჩინისო?
მარცხოვნებელი შენ მათი წამწყმელად მიგიჩინისო.“
(გურამიშვილი)

პირველ წერილში*) მოგახსენეთ, რომ ნიკოლაძის წინააღმდეგ გაჩაღებული ბრძოლა იდეურ ხასიათს მოკლებულია მეთუი. ფენიქს-იქს-შუბ-რაგადანსთა და მათ მომავლინებელ ძმა-ბიჭთა უკეთურს კალმის ნაცოდვილეც, რაც უნდა დემაგოგიურ ხრიკებს მიჰმართნ, რაც უნდა საავიტაციო კორიანტული ააყენონ, არ ძალუძსთ ფოთელთა მესხიერებისაგან ამოშალონ ის ყოვლად უბადრუკი და ბეჩაივი სურათი, რასაც ამ ოცის წლის წინად წარმოადგენდა ფოთი და ის სანუგეშო სანახაობა, რაც ახლა აქვს. იყო ისეთი სამაგალითო და საარაკო „ნავთ-

სადგური“, რომელშიაც გემები შემოჰქაჩნებას ვერ ჰბედავდა, რამდენსამე ვერსის მანძილზე ჩერდებოდა გაშლილ ზღვაში. მგზავრები, ბარგი და საქონელი, თუ კარგი დარი იყო, ფელიუგების საშუალებით გადაჰყავ-გადმოჰყავდათ და გადაჰქონ-გადმოჰქონდათ; ხოლო ვინაიდგან დაწყნარებული აზინდი ზღვაზე იშვიათია, ფოთელი მგზავრები რკინის გზით ჯერ სამტრედიას აღიოდნენ, მერე ბათომს ჩადიოდნენ და იქ სხდებოდნენ გემში, როცა საამისო მგზავრობა მოუხდებოდათ. ვინც ამას რაიმე მიზეზის გამო, ვერ ახერხებდა, იჯდა გულ-ხელ-დაკრებილი და უცდიდა გამოდარებას.

ეს გემ მიუკარებელი „ნავთ-სადგურიც“ მოწყვეტილი იყო ქალაქისაგან რიონის უმთავრესი ტოტით. აქ ერთი ვაგლახი სანავო იყო გამართული და, თუ ქარი არა ჰქროდა, თუ წვიმა არ მოდიოდა და თუ თითონ მენავე სიმონ კირბუჟაძეც ცუდ გუნებაზედ არ იყო, არგონავეტების დროინდელი ნავით დიდის შიშითა და გაქირვებით შეგეძლოთ ეგრედ წოდებულ დიდ კუნძულზე გადასვლა. აქედგან ჰაობიან ჰავნარებს შუა მიდიოდა ისეთ კისერსატები გზა“, რომ კულტურულ ადამიანის ხელი-სა და ზრუნვის ნიშან-წყალი არ ეტყობოდა. ფეხით ამ გზის გავლა შეუძლებელი იყო. ჰკუთამყოფელი მეეტლევ სათოფვზე არ ეკარებოდა. მხოლოდ, „მელინეიკეები“ და „მედროვეები“ ეწეოდნენ ამ უგზური გზის ექსპლოატაციას და ვიდრე ნავთ-სადგურამდე მიადწევდით, ხუთ-ექვს ალაგას მაინც მოვიხდებოდათ „ლინეიკიდგან“ გადმოსვლა, რომ მეეტლეს მიჰშველებოდიოთ და ეტლი ტალახის უჟსკრულიდგან ამოგეთრიათ.

ხედ „ბულვარის“ ბოლოზედ, ბალის გვერდით, ამ ერთად-ერთს გასართობსა, თვალისა და გულის გადასაყოლებელ ალაგას ბაზარი იყო გამართული, საიდანაც ერთის მხრით, უსუფთაობის სუნი და, მეორე მხრით, ღრიანცელის ხმა მთელ ბაღბულვარს ედებოდა და მოსიერნეთა ყნოსვასა და სმენას ცუდს დღეს აყენებდა.

ვაუთათვის ერთად-ერთი სამოქალაქო სასწავლებელი იყო. ქალთათვის ერთად-ერთი ოლგის პირველ დაწყებითი სკოლა. არც ერთსა-და არც მეორეს შესაფერი და ხეირიანი ბინა არა ჰქონია. სამოქალაქო სასწავლებელი ორ სხვა და სხვა ნაქირავებ შენობაში და ნაქირავებ ეზოში იყო მოთავსებული, ხოლო ამ სასწავლებელთან არსებული სახალხო განყოფილება კიდევ ცალკე იყო და ისიც თითქმის ერთი ვერსის დაშორებით.

*) იხ. „კლდე“ № 9.

გურია, მარჩენალი და მკვებავი ფოთისა, ავრედვე მოწყვეტილი იყო ფოთისაგან მდ. მალთაყვით. მართალია ამ მდინარეზე თ-დ გურიელებს ბორანი ჰქონდათ გამართული, მაგრამ როცა ქარი ჰქროდა და ზღვა ლელავდა, ბორანის მოქმედება შეუძლებელი იყო. ხშირად მთელის კვირაობით მალთაყვის გაღმა-გამოღმა დატვირთული ცხენითა და ურმებით ეყარნენ საბრალო გურულები მინდვრად და გაჩენის დღეს იწყებოდნენ. რამდენი მათგანი გაცივებულა, იქ ფილტვების ანთება მოსვლია და ოჯახი დაუბოლებია, ეს ერთმა ღმერთმა უწყის და ბევრმა გურულმაც იცის, თუ სიმართლის თქმას გააბედვინებენ.

როცა ასეთი ამბავი ხდებოდა, ე. ი. როცა მალთაყვაზე უამინდობის გამო, ბორანი ვერ მუშაობდა, ფოთის ბაზარზე ყოველგვარი სანოვანის ფასი ერთი-ორად მატულობდა და ჩარჩებს დღესასწაული უდგებოდათ.

მდ. კაპარჭა, მოდიდებოდა თუ არა, ექსკურსიის საღერდელი აეშლებოდა და პირველ ყოვლისა ფოთის უმათვრეს ქუჩებში დაიწყებდა გამანადგურებელ სეირნობას და ზოგჯერ მალაზიებსა და კერძო სახლებშიაც შეიჭრებოდა, რა თქმა უნდა, არა კეთილის განზრახვით.

არ იყო ხსენება სასაკლაოსი და არც კი იცოდა ვინმემ აქ. თუ ამას თანამედროვე ჰიგიენისა და ტენიკის შესაფერად უნდოდა მოწყობა.

ახლა ფოთს ევროპიულად მოგვარებული, ღრმა განიერი და მყუდრო ნავთ-სადგური აქვს, სადაც ყოველ დღე რამდენიმე გემი რუსეთისა თუ საზღვარ გარეთისა იტვირთება და იცლება, სადაც რამდენიმე ათასს მუშას ლუკმა პურის მოპოვების საშუალება ეძლევა.

დიდი კუნძული, წინად რომ გაუვალი ჯაგნართა და ნარ-ეკალით იყო მოცული, დღეს საუკეთესო უბანს წარმოადგენს და, სადაც „ლინიკა“ და „დროგი“ ძლივ-ძლივობით დადიოდა, ტრამვაი ჰმოქმედობს და ელექტრონით არის გაჩაღებული. ერთი საყენი ადგილი იქ, წინად რომ ორშაურად, ან აბაზად ჰფასობდა, ახლა ხუთ-ექვს თუმნადაც აღარ იშოვება.

რიონის უმათვრეს ტოტზე, სადაც თითო-ორილა მგზავრი ლახ-ლახა ნავით გაჰყავ-გამოჰყავდათ, დღეს ლაზათიანი და მკვიდრი ხილია აგებული იქვე, ცოტა ზემოდ წყალსაყვანია მორთული.

ბაღში და ბულვარზე მოსეირნეთა სმენას და ყნოსვას აღარავითარი საფრთხე მოეღის, რადგანაც

ბაზარი უფრო მოხერხებულ ალაგას არის გადატანილი, სადაც მეფარდულეთათვის, ფარლალა და ვიწრო ფიცრული ფარდულების მაგზვრად, დიდი და ნათელი ბეტონის შენობაა აგებული.

უწინდელი ბაზრის ერთი ნაწილი ბულვარს მიჰმატებია, ხოლო მეორე ნაწილს ამშვენებს უზარმაზარი, მოხდენილი და ამაყად ზეაღზიდული ახალი ტაძარი, საქვეყნოდ განთქმულის აია-სოფის ტაძრის გეგმისაებრ აშენებული.

სამოქალაქო სასწავლებლისა და ოლგის პირველდაწყებით სკოლის გარდა ახლა ვხედავთ სვაჟო გიმნაზიას, საქალებო გიმნაზიას, სახელოსნო სასწავლებელს და რამდენსამე დაწყებით სკოლას. ყველას თავისი საკუთარი ბინა და ეზო აქვს, ყველაში საკმაო (ზოგშიაც მეტი) რიცხვია მოწაფეებისა.

მდინარე მალთაყვაზე მშენიერი და მტკიცე ხილია გამართული და სოფელ უნაგერამდე (სუფსა) გზატკეცილია გაყვანილი. ყოველ დღე სამი-ოთხი დილიყანსი და რამდენიმე ეტლი მიდი-მოდის ამ გზით, ხოლო დატვირთული ურმებისა და ცხენების დაუბრკოლებრივ მიმოსვლას ხომ ანგარიში არა აქვს.

მდინარე კაპარჭას ქალაქის მხრით მალაღი და მკვიდრი დამბა ჰდარაჯობს და ქუჩაში დაუბატიყებულად სეირნობისა და ქალაქის დარბევის ნებას აღარ აძლევს.

სასაკლაო თანამედროვე ჰიგიენისა და ტენიკის თანახმად აღუშენებიათ და მოუწყვიათ.

ყოველივე ეს და ბევრი სხვა, რომელთა აღნიშვნასაც საჭირო დრომდე გადავდებთ, სულ ბნის ნიკოლაძის საქმიანობისა და უნარიანობის ნაყოფია. ამის დანახვასა და მიხვედრას არც იმდენად დიდი გამჭირახობა უნდა, თუ ვისმეს ძალად არა სურს თვალეზი დაიბრმავოს, ყურები მოიყრუოს და მახსოვრობა დაიხშოს იმ წინდაწინვე აჩემებულის აზრით, რომ მადლი უეჭველად მატლად გადავაქითოთო...

მაგრამ ეს შემდგენისთვის გადავლოთ.

გარეში.

წინანდელ წერილის შემდგეი შეცდომებთ გთხოვთ გაასწოროთ:

ამაყად დამყოლთა = ამყოლ-დამყოლთა.

ალახედია = ალხედია.
წყალ-წალბულად = წყალ-წასალბად.

ლოდ ზრდა და განვითარება უნდა იყოს, ამას ემსახურება ახალი გაზეთი.

იგივე.

„გაზეთი „იმერეთი“

„გახსოვდეთ და არ დაივიწყოთ!“

გაზეთ „იმერეთის“ გამოსვლამ ახალის თანამშრომლებით და რედაქციით ცხადათ ჰყო ახალი მიმართულება ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. არ შეგვიძლიან სალამი არ უძღვნათ გაზეთის ამ ნაბიჯს და იმ პირთა თამამ სიტყვას, რომელნიც ასულდგმულებენ ამ გაზეთს.

თანამედროვე ქართულმა ცხოვრებამ წინ წაიწია. გაჩნდნენ ახალი ინტერესები, თან მოჰყვნენ ახალი იდეები. ყველა ამას გაზეთი „იმერეთი“ კარგად ხედავს. საჭიროა, რომ საზოგადოებამაც გაიგოს ახალი კურსის მნიშვნელობა ეს კი პრესის მოვალეობაა.

პოლიტიკური პირობები ჩვენის ქვეყნისა, მისი სოციალური წრე და ეკონომიური დონე მხოლოდ ჩამორჩენის მხრით გვანან ერთმანეთს. მაგრამ შინაარსის მხრივ ისინი ისეთს წინააღმდეგობაში არიან ერთმანეთთან, რომ დიდხანს მოგვიწოდებდა ცდა, ვიდრე მათგან ერთ პოლიტიკურ სინტეზს მივიღებთ. ამით აიხსნება სხვათა შორის ისიც, რომ აქამდის ერთი ეროვნული პროგრამა არა გვაქვს. აი, წამდელი მიზეზი ასეთის ჩამორჩენილობისა და არა ის, რომ ამაში რომელიმე პარტიას მიუძღოდეს ბრალი. აქამდის ჩვენში მარტო მუშათა კლასი იყო შეკავშირებული და ყოელა მას სთხოვდა ეროვნულ პროგრამას. მაგრამ რა არის ეროვნული პროგრამა? სუმა იმ იდეათა, რომლებსაც ატარებენ ერის შემადგენელი ელემენტები. მარტო ერთი ელემენტი სუმა ვერ შექმნის, ცხადია ვერ შექმნიდა ეროვნულ პროგრამას ვერც მარტო ერთი მუშათა კლასი, როგორც ამ მუშათა კლასამდის ვერ შექმნა ეროვნული პროგრამა მარტო ერთმა თავდა-აზნაურობამ. მაშასადამე ჩვენ უნდა ამოვეყენოთ ამ მუშათა კლასს სხვა კლასი, ბურჟუაზიუაზიული და ეს ბურჟუაზიული კლასი ისევე სუფთა და უკომპრომისო უნდა იყოს თავის ინტერესებში, როგორც პირველი. მისი პირველი საფეხური მხო-

„გახსოვდეთ და ნუ დაივიწყებთ იმ ძველადვე ცნობილ სიმართლეს, რომ საცა ერთი პირია, თანხმობაა და სიყვარული, იქ ძნელი საქმეც გადადიდება, ძნელი ამხანაგური მოქმედებით პატარა საქმეც გადიდება და გაძლიერდება. შურით, მტრობით და უთანხმოებით კი აშენებული, გაძლიერებული საქმეც დაინგრევა და დაიფუშება. ამიტომ ერიდეთ და ნუ შეიტანთ საამხანაგო საქმეში შურს, მტრობას, უსამართლობას.“

ეს ოქროს სიტყვები ამოვიკითხე თელავის შემნახველ-გამსესხებელ ამხანაგობის წევრებისათვის დასარიგებელ საანგარიშო ფურცლიდან...

გული სიხარულით ამევსო...

თუ ეს სიტყვები სინამდვილესთან ახლოა, — ვფიქრობდი, მაშ ჩვენი საქმე მართლა კეთდება, ეწყობა და წინ მიისწრაფვის!

ვნახე სინამდვილეც.

დავათვალიერე თელავის შემნახველ-გამსესხებელი ამხანაგობა.

დავათვალიერე და გავვოცდი...

ორი სამოქმედო წელიწადი და ასეთი ნაყოფი! შემოტანილი საწევრო გადასახდი — 3502 მ. 74 კ. შესანახად შემოტანილი ფული — 12,547 მ. 14 კ. შემოსავალი — — — 5399 მ. 43 კ. სამაგალითოდ შედგენილი საანგარიშო დავთრები და მასთან განსაკუთრებით ქართულ ენაზედ! წკრიალა დარბაზი მთელი თავისი საბანკო მოწყობილობით დიდ ბანკის მინიატიურა..

„კლირკების“ გაჩაღებული მუშაობა...

საანგარიშო „სჩოტების“ ჩხარა-ჩხური.

საქმიანი ლაპარაკი...

ვექსილი, ორდერი, სესხი, კასა, სარგებელი, და გარშემო გლეხები, გლეხები...

გახსოვდეთ და არ დაივიწყოთ!

აწერია ბანკის მოსამსახურეთა სახეებს, როდესაც პაწია ფანჯრიდან, მოწიწებით გლეხკაცობას ფულს აწვდიან.

გახსოვდეთ და არ დაივიწყოთ!

აწერია ამხანაგობის მთავარ გამგეს დაულაღავ მოღვაწეს დ. ლუკაშვილის სახეს, როცა იგი ესალმება წევრებს ..

გვახსოვს და არ დავივიწყებთ;

თავის შეხედულებით ამბობს მისი კოოპერატიული სამწყსოც.

მეც მახსოვს და არ დავივიწყებ იმას, რაც ვნახე თელავის შემნახველ-გამსესნებელ ამხანაგობაში. ვნახე სინამდვილე...

და დავრწმუნდი, რომ ქართული ცხოვრება დღეს მართლა კეთდება, ეწყობა და წინ მიისწრაფვის.

ხალხი გროვდება, სტოვებს „შურს, მტრობას, უსამართლობას“, ძმურად და ერთობით უყრის დიდ საძირკველს მომავალ ახალ საქართველოს.

დ. ვანცძე.

გან. „იმერეთი“ და ტერიტორიულ-საკითხი

განახლებული გაზეთი „იმერეთი“ სავსეა მეტად სერიოზულ და საყურადღებო წერილებით. პირველ ნომრებში გაზეთი ეხება შიშის მწვავე საკითხს. ცნობილი პუბლიცისტი რიონელი თავის წერილში „ლალატი თუ უმეცრება?“ ამბობს:

არ. ჯ—შვილი ქადაგობს, რომ ბორჩალო (რანი) და ჯავახეთი (ახალქალაქის მხრას) დღეს სომხებისააო, სომხებს ეკუთვნის და არ გავიწყრეთ ღმერთი ქართველებს, არ გაბედოთ იქით გადასახლებაო!..

ნეტა რას ამტკიცებს ეს, თუ არა ზოგიერთი ქართველის გოჩებრივ სიბეცეს! არა, კიდევ მეტს, რადაც უნდაურ სტიქიურს, უცნაურ ლაღატს საქართველოს მიმართ!..

ერთ საუკუნეზე მეტია, რაც მოყვრის ნიღაბით შემოსეული მტრები ჭკლეჯენ ღუჩქ-ახდილ ტურფა ივერიას. ერთი საუკუნეა რაც დარბაღის კარებიდან გადმოდის ასეები, ხაზარები და უსახლებიან საქართველოში. ერთი საუკუნეა, რაც სამხრეთით მოგაწვნიან ჰაიკები (სომხები), გვერდებიან მთებისკენ და იკავებენ მტკვრისა და აღაზნის სეობას. და ჩვენ კი, ჩვენ, ქართველები, რას ვშვრებით ამ დროს?! ჩვენ ხელს ვუწყობთ ბატონების პოლიტი-

კას, ხელს ვუწყობთ სომხების ფარფაშს, ხელს ვუწყობთ ჩვენს გალატაკებას, გაკოტრებას, სრულად ქართველ ერის მოსპობას...

ეს დაიწყო ქართველმა თავად-ახსნაურებამ, ამას ჭბამავს დღეს უფრო დიდი მასშტაბით ჩვენი ინტელიგენციის ერთი ნაწილი...

ე. ი. „ტერიტორიული ავტონომიის“ მედგარი მცველი ფედერალისტთა ჯგუფი!

ნამდვილად კი „ტერიტორიული ავტონომიისა!“ მოდით, ბატონებო, და მაგისტანა „ავტონომიით“ სხვები აცინეთ და ახარეთ, ქართველობას კი თავი დაანებეთ!

ყურადღებით ღსაკითხის ცოდნით ეხება მეორე წერილი ბ. ტრ. ჯაფარიძისა ქართულ მიწა-წყლის გამწვავებულ საკითხს, მის პრაქტიკულ მხარეს და სხვათა შორის რეალურ საშუალებაზედაც მიგვი-თითებს:

დრო არის ამ საკითხზე მუშაობას შეგვედგეთ და სხანძი რეალურ საშუალებას გამოვსკენილოთ, მანამდე მოვაწყოთ საადგილ-მამულო კომისია ისე, როგორც არის თბილისში. ამ კომისიის მოქმედების საშუალებით ადვილად შევკავშირებთ გლეხებს და გაუადვილებთ მათ მამულების შექმნას. თბილისის კომისიის წლიური ანგარიშიდან სხანს, რომ კომისიის შემწეობა გლეხებისადმი საგრძნობელია, ეიდვა გაუადვილეს საქმის მოწყობა, სესხის შოვნა, ბანკთან შუამდგომლობა, ნივთიერი შემწეობა და სხვა ამგვარი დახმარება ძლიერ აფართოებს კომისიის მოქმედებას და ნაყოფიერად ჭეოფს მის მოღვაწეობას. სასურველია, რომ ამ კომისიის დაარსების ინცატივა ქუთაისშიც მადე იქნებოდეს. ამ კომისიასვე ესება გადასახლების საკითხი, რომელიც ძლიერ მომწიფებულია ჩვენი გლეხების ცხოვ-ბაში.

დიდი ხანია მომწიფებულია და მალე, ვგონებთ, დროც გაუვა. და მაშინ კი თქვენი არ იყოს, საქართველო „ოკრებაში“ მოემწყდევა და იქ „კომისიებიც“ აღარ იქნება საჭირო. რაც შეეხება თბილისის საადგილ-მამულო კომისიის და იმის რეორგანიზაციასაც, ვგონებთ, ეს ბედნიერი დღე გვიან დაუდგება.

ერთი სიტყვით „ვმოქმედობთ!“

ჩემი სამშობლო *)

ოჰ, ბეკრი, კიდევ ბეკრი რამ მაგონდება ფრთხილ ხეივანს, თვითუფლი ნაფოტი, თვითუფლი კენჭი, წყარო, ნაკადულებიც კი სარწყავ სიმინდებში როგორ მივლავლებოდნენ, ამა თუ იმ ბუჩქის ტოტები; სად რა მოჭხდა, სად წავიქცედი, ან რად ვიტირე; სად რომელ კვანძში როგორ მომიხარა: უურძენი, ატამა, ბალი; როგორ დაუდევდი ჩატებს, ცინინათლებს, ეხანში წამოფრენილ შწერებს. მაგონდება ჭადა, ის მუხნარიც, რომელსაც სოფელი წმინდა შიოს ეძახის. ესეც მიშხა და კრძალვას განვიცდი მის სდრძითა იღუმალების გასხუნებაზე. დემროთ, რა სიწმიდის შარავანდედით შემოსილია ასწლოვან ტიტანთა ქვეშ ჩამოფენილი ჩრდილთა მანდილი, სდაც ძველის-ძველ საუღრის ნანგრევები-და დარჩენილი! ბეგრჯულ ვეოფილვართ ოჯახობიან მთელი სოფელი. მასხოვს, მამა როგორ სწირავდა, შემდეგ მრეკვდს როგორ მოუთხრობდა წმინდანის ეოფი-ცხოვრებას. მართლაც, მეც სხვებსავით გატვრენილი ვუსმენდა, მაგრამ მაინც არა გამეგებოდა რა. ჩემთვის ის უფრო იყო სასიხარულო, რომ მუხების ჩრდილს გაუფლოდო და საიდუმლოებას ჩავესოვოდი უმანკო სულით. მართლაც საამო იყო ეს წამები! თაფლით დატვირთული ფუტკრები ნახის ზუზუნით სადმერთო საკალობელს დაუღვინდეს ამ წმიდა ადგილს. ყოველ ფულურთს ზირს გაისმოდს მათი ღვთაებრივი სიმოფინია. სხვ ფირავ ქალწული იღუმალებს გადაჭკვროდა მთელს არემარეს. თვით მუხნარის კენწერობებზე შემომხსნარ ბერ ქედნებსაც კი ვერ გაეებნათ ღულუნი და ისდა შთენილათ სანუგეშოდ, რომ მარად გაშლილი ბოლოთი როგორმე შეენელებინათ სიციხის ღული...

მაგრამ აი ერთი სანუგვარი სასიხაროც: ჩვენ სოფლის წინ გაშლილია სერის გრენილი. ოჰ, ამ გრენილზე მივსჯულია ჩემი ხსოვნის ოქროს ძიებება. მახსოვს, ოჰ, მახსოვს, თუ მან ზირველად როგორ აჭხდა ჩემი ცნობიერების სარჩველი. მახსოვს, ოჰ, მახსოვს, თუ რა გაცნობით ვუმხერდი ჰეპროვან ხრახნილს, როდესაც მზე წითელ იალქნაზ ხომალდით მინახულ ნისლეში გასრურდებოდა და ბინდის ტალღებზე შექერილი გამოაცურებდა თავის ბროლნათალ ჰეპროვან სახს! უმაღ მეც ვიკარგებოდი. ჩემი სული ისე მიჭქროდა მისკენ, როგორც მიჯნური საჭორწინოდ სადმერთო ტანდისკენ. რა ახლოს იყო იმ დროს ცა! რა ანდამატურის ძალით

მეხიდებოდა თავისკენ! როგორ სიციხადით მახლოვებდა დემროთან, მის ოქროსთმიან ახგულოხებთან, ქვეს ფრთხისან ქერუბიმებთან, რომელნიც ვარსკვლავთა სახით ევავილდებოდნენ ცის ლაქვარდ შერდზე! აი, მოსწედა ერთი, თითქოს დაიფქვა ადამსის მტვრად და დამის ბნელ კალთაში ჩადა... მთლად გაჭქრა... მაგრამ აი, მისი ადგილი დაიჭირა მეორემ, მოსდევს მესამე, ასი... ათასი... მალე ღურჯი ზეწარი იმოსება თვის მცხოვრებთა შექით. მაგრამ მე მაინც სერს ვუყურებ, ისეც იმ სერს, სდაც შექერი გამოცნურდა, რადგანაც ეს იყო უკანასკნელი საზღვარი, უახლობელები წერტილი, სდაც შემედლო შეემდგარვიავ და მელოდა ქალწულ სულოთავის! მაგრამ შეგიძლიანთ წარმოიგინოთ ის უმაღური განცვიფრება, ის გულდაწვევითი დაძახება „ნეტავი რატომ?“ როდესაც შემთხვევამ ნატვრა ამისრულა, მამასთან ერთად გადავჭვრით ეს სერი, რომ მეორე სოფელში გავსულიყავით? სანუგვარი ცა უცნოვ ადნიშნულ წერტილიდან შორს გადავჭვრდა და ახლა იქიდან დამიწყო ძახილი, ახალი სიუვარული, გუხუმრებოდი, მთლი და აღარ გაგქცევით! მამამ დამამშვიდა, ამისხსა მიხეხი, დედამიწის სიმრგვალე, გამაგებინა ჩვენს სოფელს და ამ სერის იქით დიდ-დიდი ქვეების არსებობა. მაგრამ მე მაინც კამუთილი არ ვიყავ, ვერ გამეგო, დედამიწა რაზე უნდა ეოფირიყო დაურდნობილი, და აი, ჩემი ნორჩი ფანტასიით გადავწვევითე უსათუოდ საზღვრის უკანასკნელ წერტილამდე გადავსულიყავი, რომ გადამეხენა, თუ რა იყო იმ უშველებელ უფსრულში, რომელიც საზღვრის იქით გადაშლილი იქნებოდა ჩემს გარაუდით.

ოჰ, ტკბილო მოგონებავ, ოჰ, ჩემო ნორჩო ფილოსოფიავ, დღესაც შენ უფრო უადრეს ხარ ჩემთვის, ვიდრე ღვთაებრივი ზღაპრის დაუმრეტელ იდეათა შადრენები! ოჰ, შენც, ჩემო სავარელი ფერდობო, შენი მწვანე ხვერდით შემოსილი სერი ჩემი ხსოვნის სინას მთა არის, სინას მთა, ვით იქ მომფრინავ ახგულოხოთა აზხნეული ლამზარი, რომელსაც ვერა-რა ქარიშხალი ვერ ჩაჭრობს ჩემში, ვიდრე არ ჩავალ განმზადებულ შავბნელ საფლავში!

აი, ჩემი სავარელი დიდება, სამინაური... მოგონებამ ამატიტინა... ასე მოცინა, ესეც მის კალთაში ვარ შექაი. ის ჩემს თავთან იხრება, ნატვრით ასიმულ სიხეს სიამის შარავანდედით იმოსავს, მეოცნის, ზღაპრებით მათობს. დემროთ, რა კეთილი სული იყო, როგორ იცნობდა ჩემს ნორჩ სულს, როგორ შემითვისა, რა რიგ შემიტვობ, შემოივარა! მახსოვს და არ და-

*) იხ. „კლდე“ № 10.

მაგიწოდებს არა თუ მისკან დაქსოვილი ჭრელი წინდები, თვით თვითიველი ბლის კუნწულა, ეურძენი, მისხლი, ჯიბიდან ამოღებული წველი ვაშლი, ერთხელ კალთის ქვეშიდახ ჩემს ჩუმიდ რომ წინ გამომიგორა და მოულოდნელი საჩუქრით ცად აღმაფრინა. დემეტო, რა ბედნიერი ვიყავ ამ დროს! როგორ აღტაცებით შევძახე: „უიჩინისა, ელთი ბაშლი ვიხივე“... მაგრამ ამ დროს შეორე ვაშლიც გადმოგორდა და ამახ ხომ სიხარულით ცად აღმაფრინა!

მაგრამ აი, წამოვიზარდე. დაჭებრა ქარმა. ჩემი ნორნი ცხოვრების ტალღა ააღელვა, შემომკრა სილა და ქალაქისკენ გადამტეორცხა, ახალ ტოლების სძებნელად, შათთან ერთად სასწავლებლად. ოჰ, ძვირად დამიჯდა იმ დროს ბრძოლა. მახსოვს, რამდენიმე თვის წინ როგორ დამაწებებინეს ან-ბანი, ლექსების შესწავლება. მახსოვს, თუ რა თავმოქმედებდა ვტიტინები სტუმრების წინ:

„ეყაჩხოსა სიწითლითა ეხა დაუმშვენებია,
ემაწვიდსა კარგი სწავლითა სხელი გაუხარებია“.

ან და აი, „დედის დარიგება“, სადაც ხაზგასმით გამოვსთქვამდი:

„მაგლამ ამახ გთხოვ უკანასკნელად
აღ დაივიწყო სამშობლო ენა!“

იმ დროს ეველანი სიხარულით მბურთავებდნენ. არ ვიცოდი რა იყო **სამშობლო**, ვგრძნობდი, ალღო წინასწარ მაგებინებდა, რომ ეს სადაც კარგი და უადრესია, რომელსაც ეველან გულის აძგერება ერთ სიმის ჩამოკვრით შეუძლიანო.

ამასობაში მოახლოვდება წასვლის დღეც. მამხ ვაჩქარებდი წასვლა მინდა, წამიყვა ნუღარ მაგვიანებ შეთქი, აი, ახალი ტანისამოსი შემიიკერეს. წასვლის დღეც დაჯდა. მამამ ცხენი შეჭკმახა, დილა ადრინავე კარკა მასუხმეს. დედამ ხილულოებით უბე გამოვსო. გამოვეუთხოვე. დამკაცნა. მეც ავრედეგი, ჩემი ხატარა დაძმებიც სიუფარულთ ჩავიკარ გუღში. მაგრამ გული რატომღაც ამეხსრიკა. გარედ ტოლები მიცდიდნენ. ეველან ფერწასვლით გადავხედე. ისინი მდუმარედ მიუჩრებდნენ. ცივად ცხენზე შევჯექი. უკედ, შემსვეს. მამამ აღვირი მკლავზე გადავიღო და ცხენს გაუძღვა. ამ დროს დედის ტირილიც შემომესმა. ესლა კი ვეღარ გავუძლედ დატუბებულ ცრემლებს და ავჭვიათქიდაი.

— რა გატირებს შეიღო?— შეკითხება მამა. ვაუკაცობა გამოგიჩინე, ცრემლები სახელოთი მოგიწმინდე და სლოკინით როგორც იყო თავი ვიშართლე;

— ცხენი ბლუდეთ მიდის!..

მამამ საუკარდად გადინარხარა. ჭრელი უხადთუ-

ნიახი მახუჭა, მაგრამ ამახ უფრო გამიცხოველა შინ დარჩენის სურვილი, შით უმეტეს, როდესაც სიოველს გაეზორდით. ბეერი მარცა მამამ, მაგრამ ჩემი ფიქრი და განება სულ შინ დარჩენილ დედისკენ მიჭქროდა. განსაკუთრებით საძნელო შეიქნა ქალაქში დარჩენა, თუმცა ძალუა კონსთან დამბინავა მამამ. გაწეო საქმე თუ არა სასწავლებელში, გამომეთხოვა, ახლა აბაზიანი მახუჭა, მაგრამ ცხენი ჩვენს უბანს როგორც მოეფარა, გამოგუდექი და ქუდ-მოგლეჯილი ვდრიალებდი, მეც თან წამიყვა შეთქი. მაგრამ მამა ამ დროს უკვე შორს იყო. ძალუა კონს და შეზობლები მომდევნენ დასაჭერად. მე ქვები დავუშინე და ცოცხალი თავით არ მიხდოდა დანებება...

ოჰ, დემეტო, რა საშინელება იყო მაშინ ეს დღე! რა ძვირად დამიჯდა თავი განწირულება! შირველად მაშინ ვიგრძებ, თუ რა ტკბილი ეოფილა სამშობლო კერა, როგორ ძნელია მისი დამობა, როგორც გაზაფხულზე სამშობლოში დაბრუნებულ შერცხლისთვის ის ბუდე, სადაც რომ იშკა, აიხარდა, სად შესჭვივტიკა სახლის გვირგვინს შირველი ქება! ოჰ, სახუკვრო მიწა-წყალო, ჩემო სამშობლოვ, ვით დავთმობდი, ვით ჩავანებებდი შენს კერის სიეგარულს, რომლის სითბოთი გამამაგრე უსუსურს ძვლები, რომელიც მზრდიდი, მამრუბელი შენს ნექტრის წვენით, ვინც რომ ეოველ დღე ჩამხლართავი დვთაყბრევი ზოქიის შირთოღვარე სიმაღ, შენ, ვინც თვითიველ შტენარის, თვითიველ კენჭის სახით, თვითიველ გალობით, ნაკადულთა ჩხრიალით, ნაავის ქროღვით თუ ფუტკარ ზეპულების ფარფარით მხოლოდ ერთს რამეს ჩამახოდი მშობლიურ ენით: „რა რიგ მიეფარხარ, ჩემო ბავშვო, რა რიგ მიეფარხარ! შენც ავი შემიტეპე და შემიეფარე. მაშ რად მიდიხარ ჩემგნივ შორს! ნუ თუ შეტეძული? არა, რა უნდა სიძულვილის უმანკო ვარდის კოკორთან? მე ხომ შენი დედა ვარდი ვარ, შენ კი ჩემი დამამშვენებელი კოკორი, რომელსაც მამისი ნიავით შირს გეშლიდი, ტკბილად გაფურჩქნილი! მაშ ჩემსკენ, ჩემო კეკლეულთა საეფარელო, ჩემსკენ... ჩემს გულ-მკერდისკენ... შენს საეფარელ ძუძუებისკენ“... ოჰ, რა კარგი და შომხობლველი იყო ეს სმა, რა მშვენებელი სახუკვარი! ოჰ, სადმართო-სასიზმრო მოგანება, რა ნეტარი ხარ, ძლიერი, ხარხარი, უბიწო და მიუწდომელი, ვით იმ ცნების დიადი საიდუმლო, რომელიც შეკუმწეველად შთანქურგა, რომლის შენ შეადგენ და რომელსაც **სამშობლოს სიყვარულს** უწოდებენ! ეოველისიფერი, ოჰ, ეოველისიფერი შენში დვთაებრივია, კეკლეული, ვით ნახი, თბოლი სუმიული, ეს ბუნების დასრულებული აკარდი, ხარხარ რითმებთ მოქსოვილი სახატობო ლექსი, რომლის საიდუმლოს ახსნა ჩემს შობლის ენით თუ შემიძლო! ოჰ, რა რიგის გატაცებით ვისმენ-

დი შენს იდუმალ ზღაპრებს, შენს ძახილს, შენს იაგ-სანას შენს ალერსს, თვით ქართა ქროლყას, მთის ჩანჩქერთა საამო ჩქეფას, ვით რუსთაველის ლექსთა წუთობის მაძიბლეველ ბგერას! მე ვიყავი შენი ალტაცების სახიერება, შენი აკორდის მეტეჟელება, შენს ჰარმონიის გეგლეუცი ვარდი, რომელიც შენი მშვენიერებით მოხიბლული, დღესაც, ამ მოგონების ჟამს, ნეტარების ფრთით ისე ვთრთი, ვით უმანკო ქალწულის მიერ ნახად შემეკული ფანტურის სიმი!..

ვინ მოსთვლის, ვინ, თუ რამდენი ცრემლის კალათა არ გავეზავნე დედისკენ სოფლად! ვინ მოსთვლის, ვინ, რამდენი კალათა კოცნა არ დავაყარე იმ სევდის უვა ვილს, უმანკობის გულზე რომ აღვზარდე და საფრენობა იდუმალების სომალდით კვლავ ჩემ დედისკენ გავამზავრე! ჩემი ნავთსაყუდარი ამ დროს სარეცელი იყო, გამგზავრების დრო — შუადამე. ოჰ, ესლაც კი თვალწინ მადგას ის სურათი, როდესაც საბნის ქვეშ მიგვეგობოდი ჩემს ლოცვას, სახელადობრ იმ ლოცვას, რომელიც დედამ შემასწავლა. უნდა გისახათ, როგორი ჩემის ქეთითიოთ ვუვდებოდი დმურთს, ღვთისმშობელს დედას, უელზე განუშორებლად ჩამოკიდებულს ვერცხლის ჯვარს, როგორ ვკოცნიდი, როგორ ვამუნათებდი, რამ მას ესმის ჩემი აჟა და დედასთან დავკვირებინე. მართლაც, ჯვარცმული მუდამ მწე იყო ჩემი, იგი ჰქარავანი სხვით ახსორციელებდა ჩემს ვედრებას. თითქმის შეუძნეველად ლოცვების სიტყვებს მაქრობდა, ტუჩებთან მიტანილს ჯვარს ნელ ნელ ბალიშზე მიკრებდა და ტუბილად მიძინებულს თვალწინ მგლენდა საწუკარ ანსების აჩრდილს, რომელიც დედის ვაბრწინებადებული სხვით თავს შეკლებოდა, მკოცნიდა, მისარულად უმანკობის ცრემლებს მიძმრალბდა და თავისთან ერთად დამაფრენდა ციფერ სამთხის შეკვლეში, სადაც ღაღის ხალხარზე აქროსი და ზურმუხტის ჩიტები საამურად ჟღურტულებდნენ, თავზე მიფრინდებოდნენ, უბეში მიძვრებოდნენ და თავიანთთან ერთად შერ მატიკტიკებდნენ უცნაურ ენით მომხიბლველ ჰარმონიის საგალობელს.

ოჰ, სიზმრებო, სიზმრებო, ქალწულ ოცნების ტუბილო სიზმრებო, როგორ გაქქით, რა უკვალად განიბნეთ, ვით ჩიბუხის პირზე მოწვევტილი თბილი კვამლი! ნეტავი ერთხელ მაინც, ოჰ ერთხელ მაინც მიმრად დრუბლად მომეგვლინოთ, დამავიწყოთ სულის თბობა და დამარწმუნოთ, რომ ანსებობს, ოჰ ანსებობს უმწიკვლო ხანა, საიდუმლო, ნეტარი წუთები უმანკობის ცვარით დანამუღი, როდესაც ადამიანი უცნობ დმურთთა თანასწორია, თვით მათზე უადრესი, ვით მიუწოდელი სიმბოლო.

ოჰ, სიზმრებო, ტუბილო სიზმრებო, ჩორჩ

ოცნების ლაჟვარდო მხარე, თან წარიტაცე ჩემი სევდა, ჩაჰკალი იგი და შენი ფირუზოვანი ელვარებით კვლავ აკრძობინე წუთით შეება, ოჰ, მხოლოდ წუთით!..

დ. კასრაძე.

(დასასრული იქნება).

შ რ ე ს ა

„სახ. გაზეთმა“ თითქმის სიხარულით აღნიშნა, რომ „კლდის“ უკანასკნელი ნომერი, სულ ჩვენზეა დაწერილიო და, სხვათა შორის, ამოკრიფა ის სიტყვები, რომელნიც არ მოსწონებია: უყურეთ რა ხალხია „კლდეში“ და როგორ ილანძღებიანო; ის კი დაავიწყდათ, რომ ჯერ ერთი ყველა ის სიტყვა „სახ. გაზეთიდან“ იყო ამოკრებილი და მეორეც, რაც უმთავრესია არც ერთი ჩვენი ბრალდება არ გააბათილა და ასეთი ოსტატური ქამანდთა სურს ფონს გასვლა. ჩვენ კი პირდაპირ ბრალდებანი წამოვაცენეთ და ისინი უპასუხოდ დასტოვა. რასაკვირველია, უფრო ადვილია შეურაცხყოფილის მანტიის წამოსხმა და გაჩუმება, ვიდრე თავის გამართლება. მაგრამ ჩვენ ამითაც დავკმაყოფილდებით, ოღონდ მომავალში მაინც ნუ გვაიძულებენ ჩვენს პირდაპირ გზას ავცდეთ და მათთან უნაყოფო კამათსზე გადავევლოთ.

გაზეთი „იმერთი“ სრულიად სამართლიან საყვედურს გვითვლის, რომ პრესის პრესტიჟს გაფრთხილება უნდაო, მაგრამ საკვირველი ის არის, რომ ჩვენსა და „სახალხო გაზეთის“ პოლემიკაში — ამ საყვედურს ჩვენ გვითვლის, როცა ჩვენ გვაიძულებენ თავიანთი უტიფარი ცილისწამებით მოთმინებიდან გამოვიდეთ და ბევრი ისეთი რამ უთხრაოთ. რაც პრესის კანონებს მარტო მაშინ არღვევს, რომ ინიციატორებად ჩვენ გამოვსულიყავით. ჩვენ გვემის პოლემიკა და მოპირდაპირეს გაცამტვერებაც სამართლიანი კრიტიკით, თუნდა უღმობელოთ, მაგრამ როცა ჩვენს წინააღმდეგ მომართული იარაღი. მარტო ცილისწამება, სიყალბე და სიტყვის გადაბრუნებაა, ჩვენ უფლება არა გვაქვს ეს უპა-

სუხოდ დავსტოვოთ. ჩვენ „სახალხო გაზეთის“ ტაქტიკას ვერ მივიღებთ, რომ საკითხის მისაფუჭჩებლად მაშინ გაეჩუმდეთ—როდესაც ბრალსა გვდებდნენ და გამოსავალს ვეღარა ვპოულობდეთ.

უკანასკნელი ამბები

საკომერციო ბანკის კრება დანიშნულია დღეისთვის და ყველა ქართველი გულის ფანცქალით მოელის, თუ რას იტყვის ის კრება თვალსაჩინოს, რადგან მან შეიძლება სრულიად ახალი ხანა შექმნას ჩვენს ეკონომიურ განვითარებაში.

ყველაფერი დამოკიდებულია თავიდანვე სწორ აღლოს აღებაზე და, თუ ჩვენი შინაურული ბანკებივით (სამეურნეო, საადგილ-მამულო და სხ.) წარმართა თავისი საქმეები ამ ბანკსაც, მაშინ იგიც უფრო ჭირად გადაგვექცევა, ვიდრე ლხინად. მაგრამ ამ საქმის ინიციატორებად ისეთი პირები გამოდიან და ისეთ დროს იყრება საძირკველი ამ დიდი საქმისა, რომ სრულის იმედით უყურებთ მას და წრფელის გულით ვუსურვებთ წარმატებას—ჩვენი ეკონომიურად დაქვეითებულ ერის საკეთილდღეოდ.

ახალი ჟურნალი. კვლავ გამოვიდა რამოდენიმე წლით შეწყვეტილი ჟურნალი „თეატრი და ცხოვრება“. უწინაც ეს ჟურნალი პირნათლად ასრულებდა თავის დანიშნულებას და უნდა სიამოვნებით აღვნიშნოთ, რომ ახლაც საინტერესო შინაარსის ნომერი გამოვიდა. ერთობ დიდი ღირებულებაა ჩვენთვის თეატრი და თუ ჟურნალი ფიზიკურად წაუძღვება თავის საქმეს, მას დიდი სარგებლობა შეუძლია მოგვიტანოს.

კოოპერაცია. განახლდა აგრედვე სახალხო საკოოპერაციო გაზეთი, რომელსაც მიზნად დასახული აქვს ხელმძღვანელობა გაუწიოს ჩვენს ეკონომიურს ცხოვრებას. ეს პატარა გაზეთიც ფრიად სასარგებლო და საჭიროა ჩვენი ცხოვრებისათვის და იმედია იგი საჭირო ყურადღებით მოვუყრობა ჩვენი ქვეყნის საჭიროებათ. საჭიროა გავითმა უმთავრესი ყურადღება მიაქცაოს ჩვენს კოოპერატი-

ვებს და სხვა და სხვა ეკონომიურ დაწესებულებათ.

კახეთის რკინის გზა ამეამად სადგურ საგარეჯომდეა მზადა. დამთავრებულია ბოგირები, ხიდები, დროებით სადგურები, რომლის უფროსებიც უკვე დანიშნულია. მატარებლები და ვაგონების კომპლექტები კიდევ მოუვიდათ და გზის გამგეობას იმედი აქვს თიბათვემდის სოფ. ბაკურციხემდის დროებითი მოძრაობა მოაწყონ. გზის დამთავრებამდე დაახლოვებით ერთი წელიწადი და დარჩა და გამგეობაც ეშურება გზის გაყვანას, რომ ზაფხულს 1915 წელს კიდევ ჩააბაროს კახეთის რკინის გზა ქართლ კახეთის თავად-ახნაურობას. ხმა დიდის, რომ გამგეობა გზისა კიდევ მოსამსახურე შტატებს აღგენს. მეტად საჭიროა, რომ დღესვე თავდახნაურობამ მონაწილეობა მიიღოს ამ საქმეში, მით უფრო რომ დრო კოტა-და დარჩა და შესაძლოა კახეთის რკინის გზის მოსამსახურეთ კონტიგენტი გზის ჩაბარების დროს არა სასურველი აღმოჩნდეს.

და დიდ დანაშაულობას ჩავიდნეთ, თუ გულგრილად მოვექეცით ამ დიდმნიშვნელოვან მხარეს—კახეთის რკინის გზის გამაგრებასა ქართველობის ხელში.

იმედია დეპუტატთა საკრებულო უმოკმელო არ დარჩება ამ საქმის მოწყობაში.

ბერძნების გადასახლება. ამასწინად საქართველოში მოსახლე ბერძენთა შორის (ბორჩალოს და ახალქალაქის მაზრებში) ხმა გავრცელდა, რომ საბერძნეთის მთავრობა წინადადებას აძლევს კავკასიის ბერძნებს საბერძნეთში გადასახლებისას. ეს ხმა სინამდვილეთ იქცა. ბერძნებს, მართლაც, ამნაირი წინადადება მოუვიდათ და ეხლა დიდი ფაცა-ფუცით და აჩქარებით თავის ძველ სამშობლოში დაბრუნებას ემზადებიან. თავის ბარგი ბარხანას, შენობებს, მაშულებს ჰყდიან და მიდიან. წალკიდან კიდევ დაიძვრნენ. უმრავლესი ნაწილი ბერძნებისა თავის მამულებს გრძელვადიან იჯარით მეზობელ ხალხს უტოვებს—სომხებს, ღუხობორებს, რუსებს და სხვ...

რასაც ირველია ეს იჯარა ახალ მოიჯარადრებისათვის მომავალში საკუთრებად გადაიქცევა. სამწუხაროდ ამ „მოიჯარადრებში“ არც ერთი ქართველი გლეხი არ ურევია, რადგანაც მოთავეები არა ჰყავთ და გულხელ-დაკრფილნი შეჰყურებენ, როგორ მდიდრდებიან და იკეთებენ თავის საქმეებს მეზობელი უცხოელნი.

აი, სწორედ აქ, მეტად საჭირო იყო ჩვენი საადგილ-მამულო კომისიის ენერგიული მოქმედება, რომ ამ მდიდარ, ბერძნების მიერ, მიტოვებულ მამულებში, მიეჩინა ქართველი გლეხობა და ჩეხსახლეებინა, მაგრამ სწორედ დღევანდელ ვაშუვაგებულ მიწის მობილიზაციის დროს საადგილ-მამულო კომისიის საქმიანობა მიიფუშა. და ვინ უწყის ახლად როდის მოეწყობა... და მოეწყობა კი? ესეც ვინ იცის, სკეპტიკოსები და უმოქმედონი უფრო სქარბობენ ჩვენ მოღვაწეთა წრეში - ვიდრე მომქმედნი. საქართველოში მიწების შექმნისათვის ყველა სხვა ერები გაშმაგებულად მოქმედობენ - ჩვენ კი უთავბოლოდ ვკამათობთ და ვლაცობთ. ისინი მრავალ ახალ მამულებს იძენენ ჩვენ კი დღითი-დღე მარტო ვკარგავთ და ვკარგავთ... და თუ ჩვენი უმოქმედობა კიდევ ისე გაგრძელდა, მალე „რეალური საქართველო“ კავკასიონის ქედზედ „ბრუტ-საბძელში“ მოემწყვდევა.

თბილისის ქართველ მუშათა მომღერალ-გალობელთა გუნდი 25 მარტს მართავს კონცერტს, ზღბალაშვილების სახალხო სახლში მიხეილ კავსადის ხელმძღვანელობით. კონცერტის წინ ქართულს მუსიკაზე ლექციას წაიკითხავს ძველი ქართული მუსიკის მკოდნე ი. კარგარეთელი.

მ ო წ ო დ ე ბ ა

ოკრიბის მხარე ყოველ მხრივ ჩამორჩენილი კუთხეა მთელ საქართველოში. მაგრამ დღეს ამ ყოველ მხრივ მდუმარე მიუბით შემოზღუდულ კუთხესაც ემჩნევა სურვილი გამოფხიზლებისა, მის სმენას აღარ აკრთობს წერა-კითხვის და შეგნებისაკენ

ლტოლვის ძახილი. მთავრობის ნებართვით ქ. შ. წ-კ.გ.ს.ქუთაისის განყოფილებამ სოფელ ტყიბულში გახსნა უფასო სახალხო წიგნ-საცავ-სამკითხველო, რომელიც ჯერჯერობით განიკდის სიღარიბეს. ამისთვის მოუწოდებთ ყველა ხალხის სწავლა-განათლებისათვის გულშემატკივართ და წიგნების გამომცემელ ამხანაგობათ, ხელი შეუწყონ ახლად დაარსებულ უფასო წიგნ-საცავ სამკითხველოს კეთილდღეობას თავიანთ დახმარებით ფულით, წიგნებით, და სხვა საშუალებით.

სამკითხველო დროებით დაქირავებულ შენობაში იმყოფება, მაგრამ სამკითხველოს მზრუნველ კომიტეტს განზრახვა აქვს შეიძინოს საკუთარი ადგილი და შენობა სამკითხველოსთვის, თუ საზოგადოება გულგრილად არ შეხედება ამ ფრიად მნიშვნელოვან კულტურულ დაწესებულებას და შეძლებას მისცემს თვისი განზრახვა სისრულეში მოიყვანოს.

ყოველგვარი დახმარება გულწრფელ მადლობით მიიღება ამ მისამართით:

Т К В И Б У Л И
Безплатная читальня
Василию Капанидзе.

სამკითხველოს გამგეობის

მონდობილობით ვასილ მ. კაპანიძე

P. S. უმორჩილესად ვსთხოვთ ჩვენს ჟურნალ-გაზეთებს, ქართულსა და რუსულს, გადაბეჭდონ ეს მოწოდება.

რედაქტორ-გამომცემელი

რ. გაბაშვილი.

